

het Utrechts manifest

Dit is het testament van Utrecht Manifest, de erfenis van vijf biënnales over social design.

Het gedachtengoed van het Modernisme was voor Utrecht Manifest een inspiratiebron voor de programma's van de vijf biënnales. Die bron is de laatste decennia in diskrediet geraakt. Stonden in het vroege Modernisme de mens en de maatschappij centraal, nu is de aandacht versmald tot consumeren en economisch rendement. Als gevolg daarvan wordt van ontwerpers verwacht vooral de commerciële waarde van producten en diensten te verhogen. Maar producten zijn leeg en zinloos als ze uitsluitend aan de wetten van de markt beantwoorden en zich niet storen aan de sociale omgeving waarbinnen ze betekenis krijgen.

Wij vinden dat het anders moet en anders kan. Op basis van de opvattingen en de ervaringen van onze gasten uit de hele wereld – ontwerpers en experts op zeer uiteenlopende gebieden, die hebben bijgedragen aan een lange reeks lezingen, debatten, praktische experimenten, ontwerpvoorstellen, essays en tentoonstellingen – zijn

wij er van overtuigd dat de ontwerper een nieuwe rol en een grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft gekregen.

Design vindt zijn legitimatie in het bijdragen aan 'de goede samenleving'. Een samenleving waarin iedereen toegang heeft tot de producten en diensten die nodig zijn voor een menswaardig leven. 'De goede samenleving' is een droombeeld van een eerlijke en rechtvaardige wereld, een utopisch concept dat richting geeft en ons in staat stelt krachten te bundelen.

Ontwerpers zijn door hun verbeeldingskracht en deskundigheid bij uitstek in staat dat droombeeld van 'de goede samenleving' aansprekend vorm te geven én te helpen vertalen naar de praktijk. Vanuit dit standpunt hebben wij 10 stellingen geformuleerd die als kader kunnen dienen voor het handelen in een ontwerp-praktijk die is gestoeld op samenwerking met de maatschappij.

betrokken

kritisch

transparent

verschillen

Stichting Utrecht Biënnale
Rotsoord 3
3523 CL Utrecht

info@utrechtmanifest.nl
www.utrechtmanifest.nl

Subsidiegevers:

Fentener van Vlissingen Fonds
Gemeente Utrecht
kfHein fonds
Pastoe
Stichting Kees Eijrond Fonds
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

Druk: Eco drukkers

Gedrukt op Stone Paper; gemaakt van steen in plaats van bomen, zonder gebruik van water, bleek- of andere chemische middelen en met een aanzienlijk lagere CO2 uitstoot dan die van gewone papierproductie.
Meer informatie: www.gaia-concept.nl

De tien stellingen van het Utrechts Manifest zijn gebaseerd op de thema's en programma's van de vijf biënnales voor Social Design tussen 2005 en 2015 en uitspraken van auteurs en geïnterviewden in het boek "Design for the Good Society" dat in april 2015 als intellectuele erfenis van Utrecht Manifest is verschenen.

Uitgegeven ter gelegenheid van het slotsymposium van Utrecht Manifest,

Utrecht, 26 juni 2015

verantwoordelijk

zoek verbinding met de samenleving

De ontwerper bepaalt niet als enige wat het ontwerp betekent voor de gebruiker. Gebruikers zijn partners waarmee de ontwerper samenwerkt om een goed product of een succesvolle dienst te ontwikkelen. Ontwerpers die zich niet laten beperken door de technologische en economische productievoorwaarden van de commercie, kunnen de handelingsruimte van gebruikers vergroten en het potentieel voor maatschappelijke vernieuwing een enorme impuls geven.

1

ontwerp sociaal

Elk ontwerp draagt bij aan sociale interacties tussen gebruikers, aan hoe mensen met elkaar omgaan. De analyse van die interacties, en van de vaak onzichtbare maatschappelijke structuren waarin ze zijn ingebed, is een onderschatte maar cruciale taak van ontwerpers en een voorwaarde voor het vormgeven aan de sociale kwaliteit van de omgeving.

2

handel duurzaam

Elke ontwerper staat voor de keus bij te dragen aan een duurzame omgang met natuurlijke bronnen en menselijk potentieel, of die tegen te werken. Sociaal ontwerpen levert een bijdrage aan het duurzaam gebruik van beschikbare middelen en het vergroten van de menselijke weerbaarheid tegenover de onvermijdelijke veranderingen in de natuur en de maatschappij.

3

verbind ethiek en esthetiek

Producten dwingen in het gebruik een bepaald gedrag af, dat de ethiek van de ontwerper én die van de gebruiker weerspiegelt. De moraal van een product drukt zich uit in zijn vorm. De schoonheid van het product versterkt de band met de gebruiker en daarmee de onderliggende ethiek. Ontwerpers die hier geen rekening mee houden, handelen immoreel.

4

streef naar betrokken- heid

Een ontwerp dat in het gebruik liefdevolle betrokkenheid en identificatie oproept, verlengt de levensduur van het product en draagt zo bij aan de ontwikkeling van 'de goede samenleving'.

5

wees kritisch

Design beïnvloedt een steeds groter gebied van menselijke activiteiten en menselijke relaties, tussen burgers onderling en tussen burgers en instituties. Daardoor zijn ontwerpers steeds meer medeverantwoordelijk voor het faciliteren van een open en rechtvaardige samenleving. Een kritische houding van de ontwerper zelf is daarbij onontbeerlijk.

6

wees transparant

Een product dat verhult onder welke omstandigheden, met welke technische processen en materialen het is geproduceerd, is leugenachtig. Transparantie is een voorwaarde: de ontwerper laat niet alleen zien wat is bereikt, maar geeft ook aan wat nog kan worden verbeterd. Een ontwerp dat open staat voor kritiek en die kritiek ook actief agendeert is een sociaal ontwerp.

7

wees dienstbaar en bescheiden

Wereldwijd zijn er duizenden initiatieven ter verbetering van de levensomstandigheden van mensen, variërend van basale voorzieningen tot complexe structuren om macht democratisch te controleren. De ontwerper is daarbij als partner onontbeerlijk. Niet wereldberoemd auteurschap, maar het bescheiden dienen van zulke processen behoort tot het hoogste wat een ontwerper kan bereiken.

8

wees volhardend radicaal

De ontwerper is bij uitstek toegerust om radicaal opnieuw te bedenken hoe de samenleving er uit kan zien. Ontwerpers kunnen hun verbeeldingskracht en kennis inzetten om de praktijk van het ontwerp van 'de goede samenleving' en de discussie daarover te stimuleren. De sociaal geëngageerde ontwerper onderzoekt standvastig de werkelijkheid en verbetert volhardend de gevonden oplossingen.

9

neem samen verantwoor- delijkheid

De internationale ontwerpgemeenschap, en vooral het netwerk van opleidingen, kan als katalysator dienen voor nieuwe visies op de sociale rol van het ontwerpen. Weinig omgevingen zijn zo geschikt om projecten voor te stellen die 'de goede samenleving' experimenteel vorm geven. Zulke experimenten kunnen samen met anderen worden uitgevoerd en buiten de opleidingen worden doorontwikkeld.

10